

s čolni po Ljubljani), o nekaterih dogodkih in o ljubljanskih uličnih imenih prve polovice 19. stoletja. Avtorica pravi, da so pestro množico tujcev dopolnjevali še razni cerkveni dostojanstveniki (7 škofov in beneški patriarh), trgovci, bankirji, posestniki, italijanski gledališčniki in radovedneži (vseh okrog 630), ki so v času kongresa za krajši ali daljši čas prišli v Ljubljano.

V tem prispevku je Holzeva spregovorila še o tem, kdo vse je doslej pisal o ljubljanskem kongresu. Med drugim omenja Metternichov dnevnik, Gentzeva pisma prijatelju, *Laibacher Zeitung*, dnevnik ljubljanskega profesorja F.X. Richterja, ki tudi še ni bil objavljen, in v latinščini pisani dnevnik zagrebškega škofa Vrhovca. 1892 je Cornelia Schollmayr-Costa v *Laibacher Zeitung* objavila nekaj odlomkov iz očetovega dnevnika, o kongresu so potem pisali še P. Radič, J. Barle, O. Hegemann, 1944 je bila objavljena doktorska disertacija B.V. Šenka o ljubljanskem kongresu, 1971 pa je o Costovem dnevniku pisala M. Pivec-Stele v *Zgodovinskem časopisu*.

Poleg slovenskih tekstov so v drugem delu knjige objavljeni tujezječni teksti in sicer originalni nemško pisani Costov dnevnik in razni že omenjeni sezname. Dodan je še pregled na kongresu udeleženih osebnosti, pisan v slovenščini, nemščini, italijanščini, angleščini, francoščini in ruščini, torej v uradnih jezikih kongresa. V vse omenjene jezike je preveden tudi povzetek, enako je s podpisi k slikam, ki so v vseh šestih jezikih.

Celotno delo o ljubljanskem kongresu je tako po strokovni, kakor tudi po oblikovni plati (oprema in oblikovanje je delo Petra Skalarja) vzorno pripravljeno in bo zaradi svoje večjezičnosti dostopno ne le slovenskim, ampak tudi tujim strokovnjakom.

Olga Janša-Zorn

Mirjana Kontestabile Rovis, Virgilij Šček. Poslanec v rimskem parlamentu. Popis fonda. Koper : Pokrajinski arhiv Koper, 1998. 123 strani.

Pomembna aktivnost Pokrajinskega arhiva Koper je tudi izdajateljska dejavnost. To je gotovo hvalevredna usmerjenost tega kolektiva, saj je na ta način predstavljeno širši javnosti delo arhivistov, ki določeni fond pregledajo, se seznanijo z njegovo strukturo in vsebino, ga uredijo, popišejo in pripravijo tako, da je čimbolj koristen za razne uporabnike. Objave popisov fondov spremljajo vedno tudi raznovrstni podatki o gradivu. To so historiat fonda in historiat ustvarjalca fonda, podatki o fondu, opis dela, ki je bilo pred sprejemom v arhiv in potem na gradivu opravljeno, in po navadi tudi opozorilo, v katerih arhivih se gradivo še nahaja, ter podatki o glavni literaturi. Tega principa dela se v glavnem držijo vsi arhivisti pri objavljanju popisov o arhivskem gradivu in je bilo vodilo tudi Mirjani Kontestabile Rovis v predstavitvi fonda Virgilija Ščeka.

Publikacija je razdeljena v dva dela. V prvem se bralec sezna z obširno predstavitvijo časa in dogajanj, v katerem je primorski duhovnik Virgilij Šček odigral pomembno vlogo. Njegovo delo je osvetlila – ob upoštevanju že znane literature – zlasti za čas 1921–23, ko je deloval kot poslanec v rimskem parlamentu. Avtorica je analizirala politično stanje leta 1921, priprave na volitve, predstavila je vse stranke, ki so kandidirale svoje delegate v Julijski krajini in še posebej Jugoslovansko narodno stranko, ki jo je za volitve ustanovilo politično društvo Edinost.

Virgilij Šček, ki je bil še s tremi poslanci izvoljen v goriškem volilnem okrožju, je z vso energijo in zavzetostjo prenesel svoje delo v rimski parlament. Že v nastopnem govoru je poslancem v rimskem parlamentu skušal približati razmere, ki so vladale v Julijski krajini. Temu so sledile interpelacije. V dveh letih in pol delovanja poslanske zbornice so slovenski in hrvaški poslanci vložili 92 interpelacij in poslanskih vprašanj. Šček jih je predstavil kar 46.

Avtorica se je odločila za objavo interpelacij, ki jih je pripravil Šček sam ali z drugimi poslanci. To je bila gotovo odlična odločitev, saj nam ti posegi odsevajo kulturne, socialne, gospodarske in politične okoliščine, v katerih so se znašli Slovenci in Hrvači po podpisu rapalske pogodbe (1920), ko so postali državljani italijanskega kraljestva. Interpelacije in odgovore je zbrala iz časopisa *Goriška straža*, tiste pa, ki niso bili objavljeni, je poiskala v dokumentih *Atti parlamentari – Atti del parlamento italiano, Camera dei deputati, XXVI legislatura, Roma, 1921–1923*. Zanimivo je, da je največ interpelacij prav iz leta 1921, leta pred prihodom fašizma na oblast, ko so se stvari pričele vse bolj zaostrovati.

V posebnih poglavjih je avtorica obdelala razne probleme, ki so bili predmet Ščekovih interpelacij. Pri gospodarskih težavah slovenske manjšine ob prehodu v okvir italijanske države so to

npr. problemi ob menjavi avstrijskih kron v lire in zakon o vojni odškodnini, v katerem je Šček videl možnosti gospodarske obnove krajev, ki jih je prizadela vojna vihra. Ker je bil velik odstotek prebivalstva kmečkega izvora, je skušal Šček doseči zaščito in možnosti razvijanja goriških vinogradnikov v italijanskem prostoru, kjer je obstajala konkurenca, in se je tudi zavzemal za jugoslovansko-italijanski sporazum, ki bi vinogradnikom omogočil izvoz vin na Kranjsko. Prav tako se mu je zdelo izredno pomembno, doseči neobdavčenost za žganjekuho v Krnski dolini.

Vrsto posegov je Šček namenil tudi davkom in davčni politiki, saj je zlasti kmeta močno prizadela sprememba davčnega sistema, ki jo je prinesla italijanska država in ki je za seboj potegnila zadolževanje, propadanje in izseljevanje. Tudi v poglavju »socialni problemi« se je avtorica zadržala zlasti ob tisti problematiki, za katero je našla zanimivo in uporabno gradivo v spisih Ščekovega fonda. Tu gre zlasti za možnost pridobitve vojaških pokojnin, probleme slovenskih železničarjev in njihove zaposlitve. Šček je kritiziral politiko italijanske države, ki je ob vse večji brezposelnosti zaposlovala ljudi, ki so prihajali v Julijsko krajino iz notranjosti države. Opozoril je tudi na odnos oblasti do upokojencev, invalidov in vdov delavcev južne železnice v Julijski krajini.

Avtorica je namenila obširnejše poglavje vprašanjem, ki obravnavajo politično problematiko. Šček je svoje napore namenil zlasti boju za avtonomijo, kakršno so imeli ti kraji v okviru Avstro-ogrske monarhije, saj se je zavedal pomena take avtonomije za razna področja in še zlasti za vprašanja šolstva. Številni posegi so bili zvezani s slovenskimi ljudskimi šolami, srednjimi šolami in vrtci; posegi žal niso dosegli svojega namena. Že takoj po izvolitvi so se pričele razmere zaostrovali ob problemu dvojezičnosti, kar je nakazalo pot, po kateri je šel fašizem.

Prvemu delu publikacije je dodano imensko kazalo, krajevno kazalo in pregled virov ter literature. Drugi del pa vsebuje popis fonda Virgilij Šček, ki se nahaja v Pokrajinskem arhivu Koper v osebnih fondih pod številko 333. Gradivo je leta 1967 Pokrajinskemu arhivu Koper posredovala Ščekova sestra Breda Šček Orel. Avtorica podaja osnovne informacije o fondu in sicer opis fonda, podatke o prevzemu in obdelavi fonda, razloži njegovo strukturo ter opozori na gradivo o Ščeku, ki se nahaja v drugih arhivih. Navedla je tudi glavne objave o gradivu Virgilija Ščeka in vire ter literaturo.

Osrednje poglavje drugega dela je popis gradiva, ki obsega 88 arhivskih enot in je opravljen s pomočjo arhivskega računalniškega programa, prilagojenega temu gradivu. Avtorica je za popis uporabila pet polj: zaporedno številko arhivske enote, naslov arhivske enote, ki vključuje kratek opis gradiva, obdobje, vrsto gradiva in jezik, če dokument ni pisan v slovenskem jeziku. Dosledno so navedeni prvi trije razdelki, vrsta gradiva je navedena, če je vir časopisni članek, v oglatem oklepaju pa so zapisana pojasnila avtorice. Popisu fonda je dodala tri kazala, imensko, krajevno in stvarno. Kljub temu, da gre sicer za manjši obseg gradiva (88 arhivskih enot, 2 škatli), se je tudi tu pokazalo, da sta sestava stvarnih gesel in doslednost velik problem, s katerim se ukvarjajo in bojujejo arhivisti pri popisovanju fondov. Še večji problem nastopi, ko so fondi obširnejši. Praksa zaenkrat kaže, da se je pri računalniškem popisovanju gradiva smotneje odločiti za tak izbor, ki se izogne stvarnemu kazalu in si pomagati s kazalom pravnih in fizičnih oseb ter počakati, da stroka poišče najboljše rešitev.

Po obsegu sicer skromna knjižica je koncentrat podatkov, že znanih in pa novih, zlasti iz gradiva, ki ga je avtorica uredila, popisala in predstavila. Opozorila je na tiste segmente gradiva, ki se nahajajo v fondu V. Ščeka PAK 333 in so tokrat prvič predstavljeni. Izredno angažirano življenje tega pomembnega primorskega duhovnika je pustilo bogato dediščino arhivom. Gradivo o njem je precej razdrobljeno in hranjeno v različnih institucijah po Sloveniji, ravno take vrste objav, ki so v zadnjem času vse bolj ustaljena oblika delovanja arhivskih delavcev, pa dajo uporabnikom možnost dobiti na enostaven in hiter način vpogled v bogato arhivsko gradivo, kjerkoli se to nahaja.

Metka Gombač

Françoise Zonabend, **Dolgi spomin – časi in zgodovine v vasi**. Ljubljana : Studia humanitatis, 1993. 258 strani.

Leta 1968 so se na terensko delo v vas Minot v severovzhodni Burgundiji odpravile štiri mlade gospe: geografinja *Marie-Claude Pingaud* v družbi treh etnologinj, *Tine Jolas*, *Yvonne Verdier* in